

ACADEMIA NAȚIONALĂ DE MUZICĂ „GHEORGHE DIMA” CLUJ-NAPOCA
ȘCOALA DOCTORALĂ „SIGISMUND TODUȚĂ”

TEZĂ DE DOCTORAT

*Carl Filtsch – pianist și compozitor transilvănean
în peisajul romantic european de la mijlocul secolului XIX*

Rezumat

CONDUCĂTOR ȘTIINȚIFIC

Prof. univ. dr. Gabriel Banciu

DOCTORAND

Kozma István Levente

CLUJ-NAPOCA

2023

CUPRINS

INTRODUCERE

1. CARL FILTSCH – PIANIST ȘI COMPOZITOR TRANSILVĂNEAN ÎN PEISAJUL ROMANTIC EUROPEAN DE LA MIJLOCUL SECOLULUI XIX. ASPECTE BIOGRAFICE.

- 1.1. Climatul socio-cultural al Transilvaniei
- 1.2. Perioada din sânul familiei (1830-1837)
- 1.3. Perioada vieneză (1837-1841)
- 1.4. Turneul de concerte în Transilvania: iunie-septembrie 1841
- 1.5. Perioada pariziană (1841-1843)
- 1.6. Turneul din Londra (1843)
- 1.7. Ultimele concerte la Viena (1843-1844)
- 1.8. Umbrele sfârșitului. Veneția (1844-1845)

2. CARL FILTSCH – CREAȚIA. ASPECTE STILISTICE ȘI INTERPRETATIVE.

- 2.1. Sechs kleine Präludien
- 2.2. Choral în Re bemol major
- 2.3. Romanze ohne Worte op. 3 nr. 1 în mi minor
- 2.4. Barcarolle op. 3 nr. 2 în Sol bemol major
- 2.5. Mazurka op. 3 nr. 3 în mi bemol minor
- 2.6. Andante op. 1 nr. 1 în Re bemol major
- 2.7. Nocturne op. 1 nr. 2 în Re bemol major
- 2.8. Präludium und Fuge în do minor
- 2.9. Notturmo op. 14 în Do diez major

- 2.10. Impromptu op. posth. nr. 1 în Sol bemol major
- 2.11. Impromptu op. posth. nr. 2 în si bemol minor
- 2.12. Introdution und Variationen über ein berühmtes Thema aus der Oper
“Die Piraten” von V. Bellini în La major
- 2.13. Etude op. 8 în Fa major
- 2.14. Etude op. 10 în La major
- 2.15. Adieu (Das Lebewohl von Venedig) op. posth. nr. 3 în do minor
- 2.16. Konzertstück pentru pian și orchestră în si minor
- 2.17. Ouvertüre în Re major pentru orchestră
- 2.18. Allegretto con variazioni pentru vioară și pian în Reb major

3. CARL FILTSCH ÎN CONȘTIINȚA PUBLICĂ

- 3.1. Efortul transilvănenilor de a-l readuce pe Filtsch în conștiița publică
- 3.2. Eforturi internaționale de a reînvia moștenirea culturală lăsată de Filtsch

CONCLUZII

BIBLIOGRAFIE

ANEXE

SUMMARY

REZUMAT

Universul expresiv romantic a reprezentat, încă din perioada liceului cât și pe parcursul anilor de studiu academici, cel mai atractiv stil personalității mele. În calitate de pianist și interpret a fost surprinzător să aflu că un asemenea interpret și compozitor de muzică romantică s-a născut în inima Transilvaniei. Walter Krafft¹ mi-a prezentat pentru prima dată, în 2012, muzica lui Carl Filtsch și mi-a sugerat că merită să o aprofundez. Limbajul romantic al lui Filtsch, de o sensibilitate profundă, a creat o legătură inexplicabilă inițial.

Desigur, pentru a pătrunde în substraturile limbajului componistic este esențială asimilarea lucrărilor sale din perspectiva unui pianist. În cazul meu, acest proces a fost natural deoarece câteva dintre cele mai dificile lucrări ale sale le-am interpretat, în perioada 2013-2018, în turnee de concerte întreprinse în Germania, Italia, cu ocazia concursurilor și masterclass-urilor din cadrul festivalului Filtsch din Sibiu între 2012-2016, pe durata studiilor universitare de masterat la Academia Națională de Muzică „Gheorghe Dima” din Cluj. După începerea studiilor doctorale, am continuat să interpretez Filtsch în recitaluri în 2018, 2019, 2021, 2022.

Cercetarea este unică, în primul rând, prin armonizarea și corelarea tuturor surselor existente pentru a dezvălui un tablou cât mai complet al vieții interpretului și compozitorului Carl Filtsch. Surse, care să relateze despre toate etapele vieții lui Filtsch, au existat, însă fiecare prezenta o imagine trunchiată într-un fel sau altul. Am ales să cuprindem detaliile importante în ordine cronologică. O sinteză bine structurată era necesară pentru că sursele bibliografice găsite în decursul cercetărilor sunt din limba germană, engleză, română, maghiară și italiană. A fost nevoie de o cercetare în cele mai mici detalii pentru a verifica autenticitatea informațiilor prin corelarea lor.

Cercetarea este unică, în al doilea rând, prin faptul că analiza creației lui Carl Filtsch s-a făcut doar parțial. Până la cercetarea de față, erau doar câteva analize succinte despre cele mai importante lucrări ale sale.

¹ Walter Krafft (1936-2021), pianist și pedagog, fondator al Münchener Musikseminar și co-fondator al Concursului-Festival Internațional de Interpretare Pianistică și Compoziție *Carl Filtsch*, a fost discipolul doamnei Florica Musicescu la Conservatorul din București. A inspirat generații de pianiști înspre a deveni interpreți străluciți pe marile scene ale lumii.

Un asemenea proiect nu poate fi realizat decât de un interpret care poartă în suflet această muzică, pentru care acest subiect are însemnătate. Rezultatele cercetării nu sunt nici perfecte dar nu le considerăm nici exhaustive.

Dezideratul principal al acestei cercetări a fost elucidarea dimensiunii reale a moștenirii artistice lăsate de Carl Filtsch culturii din Transilvania. De asemenea, am dorit evidențierea impactului pe care Filtsch l-a avut în marile capitale europene.

Primul capitol este intitulat *Carl Filtsch – Pianist și Compozitor transilvănean în peisajul romantic european de la mijlocul secolului XIX, Aspecte biografice*. Ceea ce a rezultat de pe urma **întregirii biografiei lui Carl Filtsch** a fost mai fascinant decât ne-am fi așteptat inițial.

- Prin Carl Filtsch (1830-1845), cu origini săsești și maghiare, s-au materializat preocupările predecesorilor începând din sec. XVI pentru realizarea unei vieți muzicale de tip occidental în Transilvania.
- Începutul unui parcurs atât de complicat s-a realizat prin impactul socio-cultural al preocupărilor artistice din comunitățile săsești, printr-o filosofie de viață deosebită a familiei Filtsch, prin susținerea oamenilor conștienți de valoarea culturii din cercurile maghiare și habsburgice, și în special a familiei Bánffy.
- Începuturile readucerii lui Filtsch în conștiința publică s-au datorat impactului pe care l-a avut pe tărâm britanic, unde nu a fost uitat până la începutul secolului XX, iar apoi descendenții lui Josef Filtsch au făcut eforturi de-a lungul secolului XX pe axa britanico-americană pentru a preda moștenirea generațiilor următoare.
- Între 1837-1841 este pregătit de cei mai buni profesori ai Vienei: Wieck, Mittag, Sechter. Se întâlnește des cu Clara Wieck, Thalberg și Liszt (care îi dăruiește serenada lui Schubert „copilului minune al Transilvaniei”). Alături de contesa Bánffy, este o prezență constantă în cercurile cele mai înalte ale Vienei dar și la toate evenimentele culturale semnificative. Toți acești factori cu rol formator, conduc la un debut strălucitor în 1841 (Musikvereinsaal) cu Concertul nr. 3 în do minor de Beethoven, cu cadență proprie², la 11 ani.

² Cadența de 7 pagini este un exemplu grăitor despre abilitățile pianistului de 11 ani în improvizație,

- Turneul lui Carl Filtsch spre Transilvania (cu primele concerte la Budapest) a reprezentat un transfer cultural deosebit între regiuni, cu o rezonanță deosebită în inimile acelor care i-au ascultat pe frații Filtsch. Dăruirea lui Filtsch s-a văzut prin repertoriul abordat. Astfel el a apărut cu 4 Fantezii de Thalberg, dintre cele mai dificile, lucrări pretențioase de Herz (unele cântate cu Joseph la 4 mâini sau 2 pian), *Septet* de Hummel, *Concertul op. 25 de Mendelssohn* și lucrări proprii compuse de el și Josef. Turneul a cuprins nu mai puțin de 12 apariții (Budapest 2, Sebeș 2, Cluj 2, Sibiu 3, Brașov 2, Orăștie).
- Perioada pariziană (1841-1843) a însemnat desăvârșirea studiilor pianistice ale lui Filtsch cu sprijinul total al măestrilor săi, Liszt și Chopin (pianiștii cei mai însemnați ai secolului XIX). Afețiunea acestora pentru Carl Filtsch reiese din detaliile unice prezentate în cercetare. Liszt îi ține ore individuale și îl prezintă în anturajul său ca fiind copilul minune al țării lui. Chopin face sacrificii deosebite pentru a-l promova pe Filtsch și îl acompaniază la 2 pian în fața a 400 și 500 de invitați în saloanele pariziene, Filtsch interpretând *Concertul său în mi minor*. În afara acestor apariții pe care Chopin le-a făcut pentru singurul geniu pe care l-a îndrumat, Filtsch prezintă cu acompaniament de orchestră, același concert, în salonul Érard dar și un repertoriu solo divers. În salonul Érard și în sala Conservatorului parizian Filtsch prezintă triumfant un repertoriu cu lucrări de: Bach, Beethoven, Thalberg, Chopin și Liszt.
- Succesele obținute de Filtsch în Londra (1843) nu au fost uitate de mai multe generații de muzicieni. Filtsch a fost un ambasador desăvârșit al muzicii chopiniene în capitala Imperiului Britanic interpretând nocturne, valsuri, scherzo-uri, mazurci, studii dificile, impromptu-uri și *Concertul nr. 2*. În repertoriul concertelor susținute la St. James Teather, Hannover-Square-Rooms, Buckingham Palace, în cercurile Curții britanice și la Institutul Filarmonic a inclus și lucrări de Liszt, Bach, Mendelssohn și Moscheles.

- Ultimele concerte la Viena (1843-1844), majoritatea într-o sală a Musikverein/Gesellschaft der Musikfreunde plină, au inclus cel mai diversificat repertoriu de până în acel moment și aprecieri de cea mai înaltă valoare. Pe lângă apariția ca solist alături de Orchestra Operei Curții (a cărei membrii formau și Filarmonica din Viena) cu *Concertul nr. 3* de Beethoven, *Concertul nr. 1* de Chopin și *Concertul nr. 2* de Mendelssohn, Filtsch abordează, în cele peste 8 apariții pe care le-am descris amănunțit în cercetare, lucrări pentru pian solo de: Chopin, Liszt, Bach, Thalberg, Mayer, Beethoven, Hummel și propria compoziție Scherzo/Impromptu. În ultimul concert din Martie era programat să prezinte, alături de orchestră, propriul *Konzertstück*.
- Constatăm astfel, pe parcursul cercetării, că pianistul și compozitorul Carl Filtsch a fost transilvăneanul aclamat în aceeași măsură de toate cercurile intelectuale, de maeștrii săi, de profesori, de toate publicațiile, de criticii cei mai duri și respectați, de cei mai mari compozitori și interpreți ai secolului XIX cu care a interacționat.

Dacă până în 2005 în posesia noastră erau doar 8 lucrări de Filtsch: *Choral*, *Romanze ohne Worte*, *Barcarolle*, *Mazurka*, *Impromptu Solb*, *Impromptu sib*, *Introduktion und Variationen* și *Adieu*, muzicologul Ferdinand Gajewski a publicat următoarele lucrări: *Sechs kleine Präludien*, *Andante*, *Nocturne*, *Notturmo*, *Präludium und Fuge*, *Etude Fa*, *Etude La*, *Konzertstück pentru pian și orchestră*, *Ouvertüre pentru orchestră*, *Allegretto con variazioni pentru vioară și pian*. Ultimele 3 sunt deosebit de importante pentru că ne-au permis, în premieră, să pătrundem în această lume îmbogățită și lărgită a compozitorului Carl Filtsch. Acestea sunt cele 18 lucrări incluse în cercetarea de față.

Pe lângă aceste lucrări, în colecția publicată de muzicolog găsim și alte 5 lucrări pentru pian solo și una pentru cor care nu le-am inclus în incursiunile analitice din Capitolul 2: *Adieu! Romance sans paroles*, *Albumblatt*, *Nocturne mib*, *Etude héroïque*, *Fantaisie dramatique*, *Quatuor vocal*. Lucrările lăsate în afara analizelor au un caracter experimental din care lipsește consistența expresivă în unele secțiuni și echilibrul deosebit dintre conținut și formă caracteristic lucrărilor analizate. Împreună cu acestea, numărul lucrărilor descoperite și editate ale lui Carl Filtsch se ridică la 24.

Al doilea capitol este intitulat *Carl Filtsch – Creația, Aspecte stilistice și interpretative*. Prin cele 18 analize multidisciplinare, am evidențiat **laturile necunoscute ale componisticii lui Filtsch** prin care se ridică la nivelul mentorilor săi:

- Abordează o mare varietate de genuri, forme și scriituri.
- Filtsch compune atât în genuri consacrate ca preludiu, coral, fugă, temă cu variațiuni, concert, uvertură cât și în genurile noi din perioada romantismului ca romanță, barcarolă, mazurcă, nocturnă, impromptu, scherzo, studiu și alte miniaturi.
- În laboratorul componistic al lui Carl Filtsch găsim utilizarea de forme complexe de sonată și rondo-sonată, temă cu variațiuni, fugă, lied tristofic și forme strofice care permit mai multă libertate în raportul conținut-formă (forme strofice mici alăturate, bistrofice, tristrofice, pentastrofice etc.)
- Din punct de vedere tonal nu avem cum să nu remarcăm preferința lui Filtsch pentru tonalitățile din partea extremă a cadranelui tonal, 9 din cele 18 lucrări analizate având mai mult de 5 alterații. Am observat și o ușoară preferință spre metrul ternar în 10 din 18 lucrări, el fiind folosit pentru contrast și în variațiuni.
- Este impresionantă varietatea indicațiilor de mișcare și caracter, de la Adagio sostenuto până la Presto. Deosebit de atractiv pentru pianiști este universul emoțional, estetic, expresiv și programatic pe alocuri, care cuprinde toată gama de trăiri umane, de la cele mai grave până la cele mai înalte sfere.
- Programatismul nu este prezent, pe model chopinian. Indicii programatice am putut extrage discret din context, dedicații, scrisori sau pe baza manuscriselor.
- Bogăția influențelor și a scriiturilor înglobate în componistica lui Filtsch depășește orice așteptare. Am identificat influențe baroce îmbogățite cu armonii romantice, modele luate de la clasici și apoi romantici Schubert, Mendelssohn, Chopin, Thalberg, mijloace expresive de la Chopin, Erkel, Liszt, Schubert și un spirit improvizatoric inspirat de Chopin, Thalberg sau Herz. Toate acestea sunt armonizate într-un limbaj stilizat, un conținut tematic unic lui Filtsch și cu un echilibru conținut-formă deosebit.

- Lumea armonică a lui Filtsch rămâne în limitele armoniei romantice însă folosește toate mijloacele armoniei cromatice și enarmonice, ale dominantelor secundare, ale acordurilor alterate dar și anumite inflexiuni spre sonorități modale și structuri care prevestesc impresionismul sau politonalismul.
- Concepția pianistică a lui Filtsch cere interpretului pianist stăpânirea unei mari varietăți de abilități expresive, tehnico-motrice, de concepție artistică pentru a putea stăpâni varietatea texturilor, dificultăților tehnice și expresive cu care se confruntă. Scriiturile simple unde primează consistența melodicității și accentul pe *belcanto* sunt completate de o pianistică de virtuozitate ale cărei dificultăți tehnice sunt puse în slujba unei expresivități care cuprinde întreg spectrul dinamic, toată gama de culori timbrale cât și toate trăirile sufletești.
- În afara lucrărilor pentru pian solo, prin compozițiile *Konzertstück pentru pian și orchestră* și *Ouvertüre pentru orchestră*, își dezvăluie măiestria în tratarea aparatului orchestral. Prin *Allegretto con variazioni pentru vioară și pian* ne-a surprins pe planul muzicii de cameră prin inventivitate, conținutul tematic și prelucrările deosebite ale lui, contrast și echilibru în formă.

Nu în ultimul rând, în **capitolul trei**, intitulat *Carl Filtsch în conștiința publică* am pus în lumină eforturile înaintașilor noștri, ale descendenților lui Josef Filtsch, ale muzicologilor, pianiștilor și oamenilor care au purtat în inimă fenomenul Carl Filtsch, fără de care această cercetare nu ar fi putut exista. Readucerea în conștiința publică internațională și transilvană a moștenirii artistice a lui Carl Filtsch a fost posibilă prin eforturile susținute ale acestora de-a lungul deceniilor.

Importanța lor se vede prin acțiuni concretizate în viața reală, și anume:

- a) mobilizarea acelor care au fost în posesia materialelor despre Filtsch din muzicologia, germană, maghiară, engleză, română, italiană;
- b) publicarea lucrărilor sale, prin cercetările biografilor lui Chopin, în special prin Ferdinand Gajewski;
- c) organizarea *Festivalului și Concursului Internațional Carl Filtsch* la Sibiu;
- d) readucerea subiectului în atenția muzicologiei internaționale.

În concluzie, sperăm că prin intermediul acestui ghid, rezultat în urma acestei teze de doctorat, pianiștii și muzicologii vor putea porni pe urmele descoperirii unor aspecte și mai interesante în ceea ce privește biografia, compozițiile și comorile pe care le mai ascunde muzica lui Carl Filtsch. Informațiile sunt și vor fi cu atât mai valoroase cu cât conștientizăm contextul unei muzici romantice care a pornit din inima Transilvaniei.

CONTENT

INTRODUCTION

1. CARL FILTSCH – A TRANSYLVANIAN PIANIST AND COMPOSER IN THE ROMANTIC REALM OF EUROPEAN MUSIC AT THE MIDDLE OF THE 19TH CENTURY.

BIOGRAPHICAL ASPECTS

- 1.1. The socio-cultural environment of Transylvania
- 1.2. Period within the family (1830-1837)
- 1.3. The Vienna Period (1837-1841)
- 1.4. Concert tour in Transylvania (June-September 1841)
- 1.5. The Parisian Period (1841-1843)
- 1.6. London Tour (1843)
- 1.7. Last concerts in Vienna (1843-1844)
- 1.8. Shadows of the end. Venice (1844-1845)

2. CARL FILTSCH – THE COMPOSITIONS. STYLISTIC AND INTERPRETATIVE ASPECTS.

- 2.1. Sechs kleine Präludien
- 2.2. Choral in D-flat major
- 2.3. Romanze ohne Worte op. 3 nr. 1 in e minor.
- 2.4. Barcarolle op. 3 nr. 2 in G-flat major
- 2.5. Mazurka op. 3 nr. 3 in e-flat minor
- 2.6. Andante op. 1 nr. 1 in D-flat major
- 2.7. Nocturne op. 1 nr. 2 in D-flat major
- 2.8. Präludium und Fuge in c minor
- 2.9. Notturmo op. 14 in C sharp major
- 2.10. Impromptu op. posth. nr. 1 in G flat major
- 2.11. Impromptu op. posth. nr. 2 în b flat minor

2.12. Introdution und Variationen über ein berühmtes Thema aus der Oper
“Die Piraten” von V. Bellini in A major

2.13. Etude op. 8 in F major

2.14. Etude op. 10 in A major

2.15. Adieu (Das Lebewohl von Venedig) op. posth. nr. 3 in c minor

2.16. Konzertstück pentru pian și orchestră in b minor

2.17. Ouvertüre for orchestra in D major

2.18. Allegretto con variazioni for violin and piano in D-flat major

3. CARL FILTSCH IN THE PUBLIC CONSCIOUSNESS

3.1. The transylvanians who brought Carl Filtsch back into the public
consciousness

3.2. International efforts to revive Carl Filtsch’s cultural legacy

CONCLUSIONS

BIBLIOGRAPHY

ANNEXES

SUMMARY

SUMMARY

The main objective of the present research was the elucidation of the concrete dimension of the artistic legacy left by Carl Filtsch to the Transylvanian culture. It was also my goal to highlight the impact Filtsch had in major European capitals. Last but not least, the analytical incursions revealed the stylistic features that place Filtsch at the compositional level of his mentors Thalberg, Liszt, and Chopin.

Three major directions have been outlined in determining the aspects that characterize Carl Filtsch. The first refers to a clearer explanation of the biographical elements in chronological order. The second is related to analytical forays into his most relevant works,³ namely 18 of the 24 discovered to date. The third one sought to point out those who, through their efforts, contributed to bringing Filtsch back, gradually, into the public consciousness, both locally and worldwide.

The first chapter is entitled *Carl Filtsch – a Transylvanian Pianist and Composer in the romantic realm of European music at the middle of the 19th century, Biographical aspects*. What resulted from **completing Carl Filtsch's biography** was more fascinating than one might have initially expected:

- Through Carl Filtsch (1830-1845), with Saxon and Hungarian origins, the concerns of his predecessors starting from the 16th century onward for the realization of a Western-type musical life in Transylvania, materialized;
- The beginning of such a complicated path was achieved through the socio-cultural impact of the artistic concerns within the Saxon communities, through a special philosophy of life of the Filtsch family, through the support of people aware of the value of culture in Hungarian and Habsburg circles, and especially the Bánffy family;
- The preliminaries of bringing Filtsch back into the public consciousness emerged due to the impact he had on British soil, where he was not forgotten until the beginning of the 20th century; afterwards, in the 20th century, the descendants of Joseph Filtsch endeavoured on the British - American axis to pass his legacy to the next generations;

³ The works left out of the analyses bear an experimental character that lacks the expressive consistency in some sections and the particular balance between content and form characteristic of the analysed pieces.

- Between 1837-1841 he was trained by the best teachers of Vienna: Wieck, Mittag, Sechter. He met often with Clara Wieck, Thalberg and Liszt (whose Schubert serenade was a gift to the "prodigy of Transylvania"). Along with Countess Bánffy, he was a constant presence in the highest circles of Vienna but also at all significant cultural events. All these formative factors lead to the brilliant debut (Musikvereinsaal) in 1841 with Concert no. 3 in C minor by Beethoven, with his own cadence,⁴ at age 11.
- Carl Filtsch's tour in Transylvania (with the first concerts held in Budapest) represented a distinctive cultural transfer between regions, with a special resonance in the hearts of those who listened to the Filtsch brothers. Filtsch's dedication was seen through the repertoire he encompassed. Thus, he performed 4 Phantasies by Thalberg, among the most difficult, demanding works by Herz (some played with Joseph, either as piano four hands or as piano duo), the *Septet* by Hummel, *Concerto op. 25* by Mendelssohn and works composed by himself and Joseph. The tour included no less than 12 performances (2 in Budapest, 2 in Sebeş, 2 in Cluj, 3 in Sibiu, 2 in Braşov, 1 in Orăştie).
- The Paris period (1841-1843) marked the completion of Filtsch's piano studies with the full support of his masters, Liszt and Chopin (the most important pianists of the 19th century). Their affection for Carl Filtsch is evident in the unique details presented in the research. Liszt gave him individual lessons and introduced him to his entourage as the prodigy of his country. Chopin made great sacrifices to promote Filtsch and accompanied him in piano duos in front of 400 and 500 guests in Paris salons, with Filtsch playing his *Concerto in E minor*. Apart from these performances that Chopin made for the only genius he mentored, Filtsch presented with orchestra accompaniment, the same concert in the Érard salon but also a diverse solo repertoire. In the Érard salon and in the concert hall of the Paris Conservatoire, Filtsch triumphantly presented a selection of works by Bach, Beethoven, Thalberg, Chopin and Liszt;

⁴ The 7-page cadenza is a telling example of the 11-year-old pianist's skills in improvisation, composition, harmony and counterpoint.

- The success achieved by Filtsch in London (1843) was not forgotten by several generations of musicians. Filtsch was a consummate ambassador of Chopin's music in the capital of the British Empire, performing nocturnes, waltzes, scherzos, mazurkas, difficult studies, impromptus and the *Concerto no. 2*. The concerts held at St. James Theatre, Hannover Square Rooms, Buckingham Palace and at the British court also included works by Liszt, Bach, Mendelssohn and Moscheles;
- The last concerts in Vienna (1843-1844), mostly in a full Musikverein/Gesellschaft der Musikfreunde hall, included the most diverse repertoire up to that time and the highest appreciation. In addition to appearing as a soloist with the Vienna Philharmonic with *Concerto no. 3* by Beethoven, *Concerto no. 1* by Chopin and *Concerto no. 2* by Mendelssohn, Filtsch tackled, in the more than 8 performances that we have described in detail in my research, works for solo piano by: Chopin, Liszt, Bach, Thalberg, Mayer, Beethoven, Hummel and his own composition Scherzo/Impromptu. In the last concert in March, he was scheduled to present his own *Konzertstück* with the orchestra.
- Thus, we find during the research that the pianist and composer Carl Filtsch was the Transylvanian acclaimed to the same extent by all intellectual circles, by his masters, teachers, by all publications, by the harshest and most respected critics, by the greatest composers and performers of the 19th century with whom he interacted.

Until 2005, there had been just 8 compositions by Filtsch discovered: *Choral, Romanze ohne Worte, Barcarolle, Mazurka, Impromptu Solb, Impromptu sib, Introduction und Variationen și Adieu*, then musicologist Ferdinand Gajewski published the following compositions: *Sechs kleine Präludien, Andante, Nocturne, Notturmo, Präludium und Fuge, Etude F major, Etude A major, Konzertstück for piano and orchestra, Ouvertüre for orchestra, Allegretto con variazioni for violin and piano*. The last three are particularly important because they give us a deeper perspective of the richness of Carl Filtsch's musical conception. These are the 18 compositions that comprise in the present research.

Besides these compositions, in the collection published by the musicologist, we encounter 5 other solo piano works and one for choir, which we didn't include in the present research: *Adieu! Romance sans paroles, Albumblatt, Nocturne mib, Etude héroïque, Fantaisie dramatique, Quatuor vocal*.

The second chapter is entitled *Carl Filtsch – the Compositions*, Stylistic and Interpretative aspects. Through the 18 multidisciplinary analyses, the **unknown sides of Filtsch's compositions** through which he rose to the level of his mentors were highlighted:

- He addressed a wide variety of genres, forms and writings;
- Filtsch composed both in established genres such as prelude, chorale, fugue, theme and variations, concerto, overture, as well as in the new genres promoted in the Romantic period such as romance, barcarole, mazurka, nocturne, impromptu, scherzo, étude and other miniature pieces;
- In the compositional laboratory of Carl Filtsch we find the use of complex forms of sonata and rondo-sonata, theme and variations, fugue, tri-strophic lieder and strophic forms that allow more freedom in the content-form relationship (small adjacent strophic forms, bi-strophic, tri-strophic, pentastrophic, etc.);
- From a tonal point of view, we cannot help but notice Filtsch's preference for the tonalities on the extreme side of the tonal quadrant, 9 of the 18 analysed works having more than 5 alterations. We also noticed a slight preference for the ternary meter in 10 out of 18 works, being used for contrast also in the variations;
- The variety of movement and character indications, from *Adagio sostenuto* to *Presto*, is impressive. Especially attractive for pianists is the emotional, aesthetic, expressive and sometimes programmatic universe, which includes the whole range of human emotions, from the lowest to the highest spheres;
- Programmatic music is not present, according to Chopin's model. We were able to discreetly extract the programmatic clues from the context, dedications, letters or based on the manuscripts;
- The abundance of influences and writings embedded in Filtsch's composition exceeds all expectations. Several features were identified, from Baroque

influences enriched with Romantic harmonies, to patterns derived from the Classics and subsequently from Romantics such as Schubert, Mendelssohn, Chopin, Thalberg, expressive means reminding of Chopin, Erkel, Liszt, Schubert and an improvisatory spirit inspired by Chopin, Thalberg or Herz. All these are harmonized in a stylized language, a thematic content unique to Filtsch and with a distinct content-form balance;

- Filtsch's harmonic world remains confined within the limits of Romantic harmony but employs all the means of chromatic and enharmonic harmony, secondary dominants and altered chords but also certain inflections towards modal sonorities, structures that foreshadow Impressionism or polytonalism;
- Filtsch's pianistic conception requires the pianist to grasp a wide variety of expressive, technical-motor, artistic skills in order to master the variety of textures, technical and expressive difficulties they face. The simple writings, where the consistency of the melodicy and the emphasis on the bel canto prevail, are complemented by a virtuoso pianistic performance whose technical difficulties are put at the service of an expressiveness that completely envelops the dynamic spectrum, the entire range of timbral colours and all inner feelings;
- Apart from works for solo piano, through the compositions *Konzertstück for piano and orchestra* and *Ouverture for orchestra*, he reveals his mastery in handling the orchestral apparatus. Through *Allegretto con variazioni for violin and piano* he surprises us regarding chamber music with his inventiveness, thematic content and his special adaptations, contrast and balance in form.

The **third chapter** is entitled *Carl Filtsch in the Public Consciousness*. Last but not least, the thesis **highlighted the efforts of our forefathers**, the descendants of Joseph Filtsch, the musicologists, pianists and several persons who took the Carl Filtsch phenomenon to heart, without whom this research could not have existed. Bringing Carl Filtsch's artistic legacy back into the international and Transylvanian public consciousness was made possible by their sustained efforts over the decades.

Their importance is seen through concrete actions in real life, namely:

- a) mobilization of those who were in possession of materials on Filtsch from the German, Hungarian, English, Romanian, Italian musicology;
- b) the publication of his works, through the research of Chopin's biographers, especially Ferdinand Gajewski;
- c) organization of the *Carl Filtsch International Competition and Festival* in Sibiu;
- d) bringing the subject back to the attention of international musicology.

Hopefully, through this guide, resulting from the present doctoral thesis, pianists and musicologists will be able to start on the trail of discovering even more interesting aspects of the biography, compositions and treasures that Carl Filtsch's music still holds. The information is and will be all the more valuable as one becomes aware of the context of Romantic music that emerged from the heart of Transylvania.